

LUDAS MATYI
avagy
A LIBÁK GÁGOGÁSA

A népmese és Fazekas Mihály elbeszélő költeménye nyomán írta:
LÁSZLÓ TIBOR

Szereplők: 1. liba
2. liba
3. liba (Hajdú)
4. liba
5. liba
6. liba
7. liba
8. liba (Gúnár)
9. liba (Döbrögi)
10. liba (Özvegy)
11. liba (Legény)
12. liba (Matyi)

A játszó a libák, akik elmesélik a történetet (mint a falusiak a fonóban), és felidéznek néhány jelenetét, megelevenítve a történet többi szereplőjét is.

Érkeznek a libák, egyenként, csoportosan, gágogva üdvözlik egymást, majd várakoznak. Utoljára érkeznek az 5. és 6. liba.

3. liba - Elkéstek.

5. liba - Tudtam, tudtam, tudtam, tudtam.

6. liba - Hát ha tudta, miért nem mondta?

Csend, feszengés apró gágogások.

8. liba - Kukurikú!

7. liba - Ez most mi volt? Mért mondta, hogy kukori, mért nem mondta, gá?

11. liba - De tényleg, mért?

3. liba - Úgy csinál, mint aki tud nyelveket.

12. liba - Tud is.

3. liba - Akkor halljuk, hogy mondják a libát németül!

8. liba - Hogy mondják, hogy mondják! Úgy, hogy ... vagy inkább... de mondják azt is: Donald Duc.

12. liba - Azt ismerem. Az kacsa. És amerikaiul van, nem németül.

3. liba - Na, ugye.

8. liba - Nekem aztán Ganz Egál!

4. liba - De jól mondja!

7. liba - Te ezt érted?

10. liba - Neked nem is kell.

Többen - Gá, gá.

11. liba - Jaj, ne már! Légyszi' inkább meséljünk!

6. liba - Úgy unom.

9. liba - Azért jöttünk össze, vagy nem?

Többen - Gá, gá.

1. liba - Akkor mondjuk?

2. liba - Mondjuk, mondja.

1. liba - Mért én?

2. liba - Csak.

1. liba - Én nem.

2. liba - Én sem.
8. liba - Elkezd végre?
- Többen - Gá, gá.
2. liba - Az úgy volt, ...
3. liba - Tessék! Már el is rontotta.
2. liba - Mit ugyan?
3. liba - Így csak a vakarózást kezdik, nem a mesét. Azt úgy kell kezdeni hogy egyszer volt, hol nem volt.
2. liba - De tudja!
3. liba - Megmondta a Fazekas Mihály tanító úr.
4. liba - Drága tanító úr, az Isten nyugosztalja.
- Többen - Gá, gá.
3. liba - Na, mondja már kend!
2. liba - Én nem.
10. liba - Most mért?
2. liba - Csak.
7. liba - Most akkor nem lesz mese?
2. liba - Majd mondja, aki mondja.
8. liba - Abbahagyják, vagy odavágok!
-
1. liba - Az úgy volt, hogy a mi falunkban élt egy özvegy asszony. Volt annak egy lusta, rossz fia, meg néhány libája egy gúnárral.
7. liba - Hát nem nekünk volt egy gazdasszonyunk, meg egy pásztorunk?
8. liba - Ne keverje, hadd mondja!
1. liba - Az a legény...
12. liba - A Matyi.
1. liba - Az hát, a Matyi, mert úgy hívták, olyan lusta volt, hogy semmit sem dolgozott, de még a rábízott libákra sem ügyelt, ahogy kell.
-
10. Özvegy - Matyi lelkem! Megesz minket a szegénység. El kéne menned dolgozni, egy kis pénzt keresni.
12. Matyi - Keresni pénzt, az még hagyján, de dolgozni?! Nem arra szült engem.
10. Özvegy - Hát mire ugyan?
12. Matyi - Világot járni, adni-venni. Azt igen.
10. Özvegy - Venni? Miből? Eladni? Mit?
12. Matyi - Ami van. A libákat elvinném a döbrögi vásárba.

5. liba - Tudtam, tudtam, tudtam, tudtam.
 6. liba - Hát ha tudta, mért nem mondta?
 10. Özvegy - Hogy még libánk se legyen?
 12. Matyi - Nagy árat hozok érte, meglátja.
- 2.liba - Azért az nem úgy volt.
 5. liba - Tudtam, tudtam, tudtam, tudtam.
 6. liba - Hát ha tudta, mért nem mondta?
 2. liba - Az úgy volt, hogy nem a Matyi akart a vásárba menni, hanem édesanyja küldte, mert már sem élni, sem halni nem tudtak a nagy szegénységtől, mást meg mit bízhatott volna a mihaszna fiára?
1. liba - Ha úgy is volt, egy a vége.
 3. liba - És a hitelesség?
 7. liba - Mi meg elmentünk a vásárba?
 4. liba - Mentünk, mert hajtottak.
 8. liba - Na, engem ugyan nem. Én csak mentem, ha már Matyi is ment.

A libák a vásárt jelenítik meg.

12. Matyi - Lássák, és tessék! Vegyék, és vigyék! Ilyen bögyös-faros libákat nem kapnak akárhol.
 9. Döbrögi - Hajdú! Tudd meg, mi az ára a ludaknak!
 3. Hajdú - Mire tartod a jószágodat? Felelj, te kölyök!
 12. Matyi - Három máriás párja, uram.
 3. Hajdú - Tekintetes úr, te paraszt! Hát a fejedem, mi van? Veszed le a tökfödöt, te bugris, ha tekintetes Döbrögi úr előtt állsz!?
12. Matyi - Talán törvény van rá?
 9. Döbrögi - Itt a törvény én vagyok, tanuld meg, vagy beléd veretem. A ludakat meg ide adod fele áron.
 12. Matyi - Apám emlékére, hogy nem adom párját két kurta forintnál alább.
 9. Döbrögi - Még szájal is! Hajdú! Fogd meg, és csapjatok rá harmincat! Te meg hajtsd a libákat a kastélyhoz!
5. liba - Tudtam, tudtam, tudtam, tudtam.
 6. liba - Hát ha tudta, mért nem mondta?
- A Hajdú hasra fekteti Matyit, és lecsatolja a nadrágszíját.
 11. liba - Jaj, ne már! Most meg akarod verni?
 3. liba - Csak mert ez van a mesében.

11. liba - Jaj, ne már! Légyszi'. Majd elmeséljük.
1. liba - Na, ilyen vásár is csak Döbrögön volt. Ketten fogták, egy ütötte, egy számolta, kettő meg a libákat hajtotta.
8. Gúnár - Engem ugyan nem. Egyet csíptem, kettőt vágtam, és már ott sem voltam.
1. liba - Matyi állta a verést, de nem szó nélkül.
12. Matyi - Megköszönöm a fizetséget, tekintetes úr! Ha Isten erőt ad, meg is szolgálom. Ezért aztán jó lesz, ha el nem felejtí: Háromszor veri ezt kenden Ludas Matyi vissza!
7. liba - Rájuk ijesztett, nem?
2. liba - Na hiszen! Hahotázott Döbrögi úr, mint aki jobb viccet még sose hallott, de nevétek a vásározók is, aki csak látta.
8. liba - Én ugyan nem nevettem. Tudtam én, hogy ha mi ketten összefogunk, ...
2. liba - Nem volt Matyinknak maradása a környékben sem. Hét országot bejárt, hét nyelvet, hét mesterséget kitanult, és mire újra haza felé vette az útját, már a zsebe sem volt üres, és még a bajsza is kinőtt.
4. liba - Mondja, csak mondja, aztán ott se volt. Honnan tudná, mikor mi Döbrögön maradtunk?
8. Gúnár - Honnan, hát honnan?! Tőlem tudja, akkor meg úgy volt.
2. liba - No, ahogy visszahozta őket az útjuk, elgáogtunk nekik a nagy újságot, hogy az uraság új palotát építtet, de nem úgy halad, ahogy kell, különben is az uraságnak semmi sem elég jó. A mi gúnárunk meg vitte a hírt Matyinak, aki olasz ács képében jelent meg a palotánál.

A libák az épülő palotát jelzik.

12. Matyi - Bene, bene. Molto bene.
9. Döbrögi - Mit mond az úr?
12. Matyi - Manyifiko palazzo. Szép palota lenni, ha kész lenni. Ha el nem rontani. Lenni kár. Nagy kár.
9. Döbrögi - Mit károg az úr? Mit rontottak el már megint? Mondja csak, mondja, hadd vonom le a bérükből.
12. Matyi - Itáliában én építeni sok palazzó. Szép palazzo. Jó fal, jó tető. Ez a tető lenni gyenge. Fagerenda lenni gyenge. Kár, hogy nincs nagy gerenda, nagy fa neked.

9. Döbrögi - Még hogy nekem nincs? Amit csak akarok, az van. A legszebb erdő az enyém. A legnagyobb, legegyszerűsebb fák az enyéme. Mutassa meg az úr, melyik lenne jó, én azt vágatom ki.

1. liba - Kimentek az erdőbe, csak hogy fegyveres hajdúk kísérték az uraságot.

A libák jelzik az erdőt, a Gúnár vezényel.

7. liba - Most mi van?

8. Gúnár - Fúj a szél.

1. liba - Ekkor azonban nagy gágogás hangját hozta a szél a palota felől.

8. Gúnár - Hallják-e, amit én? Visszajött a Ludas Matyi. Most rabolja vissza a libákat, azért ez a nagy gágogás.

9. Döbrögi - Hogy az a gatyaszaggató, ebugatta mindenség csapjon le a semmirekellőre! Fogjátok el, és húzzátok deresre!

12. Matyi - Menni már, menni mind, menni csak! Addig mi választani megfelelő fa.

7. liba - Most én mi vagyok? Fa vagyok, vagy hajdú?

3. liba - Te egy liba vagy.

5. liba - Tudtam, tudtam, tudtam, tudtam.

6. liba - Hát ha tudta, miért nem mondta?

Mind kimennének, 10-est visszahúzza a 9-es liba.

10. liba - Muszáj, hogy mindig én csináljam?

9. liba - Mért, én talán nem a Matyit játszánám szívem szerint?

10. liba - Naa!

9. liba - Jó, akkor a gúnárt. Jobb is lennék benne, mint ez a ...

12. Matyi - Molto bene. Ez a fatörzs lenni egy öl vastag?

9. Döbrögi - Ahogy így átölelem, még vastagabb is talán. Hé, mit csinál az úr? Mért kötötte meg a kezem?

12. Matyi - Mert nem olasz építómester vagyok, hanem Ludas Matyi személyesen.

9. Döbrögi - Hogy az a gatyaszaggató...

8. Gúnár - Majd lesz neked mindjárt gatyaszaggatás, mert megmondta Matyi, hogy háromszor megveri kendet...

3. liba - Nem jó, állj! Idézni csak pontosan szabad. Nem háromszor megveri kendet, hanem háromszor veri ezt kenden Ludas Matyi vissza.
8. Gúnár - Az ugyanaz.
7. liba - Hát nem?
3. liba - És a hexameter?
7. liba - Hány méter?
3. liba - A hexameter az időmértékes verselés, ahogy Fazekas Mihály tanító úr mondta.
4. liba - Drága tanító úr, az Isten nyugosztalja.
3. liba - Ha skandálja, könnyebben megjegyzi: Hős vér – től piro – sult gyász – tér só – hajtva kö - ... Nem, ez nem az. Három – szor veri – ezt ken – den Lú – das Matyi – vissza.
4. liba - De szépen mondja, tisztára, mint a tanító úr.
5. liba - Tudtam, tudtam, tudtam, tudtam.
6. liba - Hát ha tudta, mért nem mondta?
1. liba - De hogy arról is beszéljünk, amiről kell, Matyi fölkapott egy husángot, és úgy elverte Döbrögit, ahogy az verette őt a vásárban. Se többet, se kevesebbet. De még a libák árát is kivette a zsebéből kamatostul. Mire a hajdúk visszaértek, már jajgatni is alig volt ereje a téns úrnak, Matyi pedig messze járt.
9. Döbrögi - Jaj! Meggyilkolt a gazember. Fogjátok el, öljétek meg, utána tömlőcbe vele! ... Állj! Hová mentek, birkák? Szedjétek le innen, mert itt halok meg! És kerítsetek orvost! ... Állj! Hová mentek, birkák? Vigyetek a palotába, de óvatosan ám! Fektessetek ágyba, és kenjétek meg a sebeimet libahájjal! Jaj, nem! Libáról, lúdról hallani sem akarok. Hogy az a gatyaszaggató ebugatta mindenség csapjon beléjük! Orvost nekem, orvost!
8. Gúnár - Tekintetes uram, nem tudnak azok, csak eret vágni, meg fogat húzni. Nagyobb itt a baj, nagyobb legyen a segítség is.
3. Hajdú - Befogd a szád, nem kérdezett senki!
9. Döbrögi - Hagyjátok! Hátha tud valamit.
8. Gúnár - Én ugyan semmit. Csak azt, hogy a szomszéd faluba érkezett egy tudós professzor. Na, az aztán olyan művelt, hogy egy szavát sem érti senki. Az mindenre tud valami okosat.

9. Döbrögi - Ugorj érte! Egyik lábad itt, a másikat meg én töröm le, ha ide nem hozod, de rögtön.
12. Matyi - Guten Tag, mein Herr!
9. Döbrögi - Guta? Az még nem ütött meg, de ha így megy tovább ...
8. Gúnár - Meghoztam a professzort, tekintetes úr.
12. Matyi - Én fagyok orvos professzor asz a Königsbergából. Én nem foglalkozik csip-csup baj. Peteg faty, hívsz javasasszony.
9. Döbrögi - Csip-csup? Én? Hogy az a gatyaszaggató ... Jaj! Csip-csup, amikor meghalok?
12. Matyi - Látok én, látok.
3. Hajdú - Mit lát, mondja már?!
9. Döbrögi - Majd én. Mit lát, mondja már?!
12. Matyi - Kánisz merga. Bronhitisz, grippe. Auditórium maximum.
9. Döbrögi - Mit mond?
8. Gúnár - Maximális a baj. Hatalmas betegséget lát és hatalmas fájdalmat.
9. Döbrögi - Jól mondja. Hát segíteni tud-e?
12. Matyi - Kell sürgős gyógyfürdő. Sok-sok gyógyfürdő. Asszonyok csinál sok melegvíz. Cseléd, szolga, kocsis, hajdú, mind rohan. Keres gyógyfüvek: zsálya, szamárkóró, ördögfü, kamilla, borbolya. Sok-sok erdei dudva és réti békacseresznye.
7. liba - Az meg mi?
12. Matyi - Schnell, schnell.
- Lótás, futás, kimennek, kivéve a hajdút.
12. Matyi - Mit állsz te?
3. Hajdú - Vigyáznunk kell a tekintetes úrra.
12. Matyi - Én lát, hogy jól vigyáz. És ha meghal, te kire vigyáz? Also, minden hajdú szalad, cselédek siettet, ellenőriz, gyógyfüvek keres, gyógyfüvek letartóztat, előállít. Alo mars!
9. Döbrögi - Menjetek már! A doktor majd vigyáz rám.
8. Gúnár - Most, hogy magunk maradtunk, megmondhatom, hogyan vigyázunk mi. Arra vigyázunk, hogy az adósságot rendezzük, ahogy ígértük: Háromszor veri kenden ezt ...
3. liba - Nem jó, nem és nem.
4. liba - Szegény jó tanító úr, ha ezt hallaná.
8. liba - Pedig tudtam.

6. liba - Hát ha tudta, mért nem mondta?
3. és 8. együtt - Háromszor veri ezt kenden Ludas Matyi vissza.
9. Döbrögi - Micsoda? Hogy az a gatyaszaggató, ebugatta mindenség csapjon beléd! Talán bizony te vagy az a gazember Ludas Matyi?
8. Gúnár - Én ugyan nem. Nem a Ludas Matyi vagyok, hanem a Matyis Lúd. Úgy beszéljen velem!
12. Matyi - Én pedig nem tudós professzor vagyok Königsbergből, hanem Matyi vagyok a döbrögi vásárból.
5. liba - Tudtam, tudtam, tudtam, tudtam.
6. liba - Hát ha tudta, mért nem mondta?
1. liba - Azzal fölkapta a botot, és úgy elverte Döbrögi uramat, ahogy az verette őt a vásár idején. De még a ludak árát is elvette újra, doktori honoráriumként, ahogy mondta.
3. liba lecsatolja az övét és odaadja Matyinak.
9. liba - Verekedni akarsz?
12. liba - Nem én, ő.
3. liba - Csak a népi igazságszolgáltatás miatt.
9. liba - Cseréljünk szerepet, én is tudok egy népi igazságot.
11. liba - Jaj, ne már! Légyszi'!
8. liba - Abba hagyják, vagy odavágok!
9. liba - Odavágsz? Hova?
8. liba - Hát... oda.
9. liba - Így velem nem beszélhetsz, én már akkor gúnár voltam, amikor te még csak tojás.
4. liba - Szép is volt az.
10. liba - Szép. Volt.
2. liba - Szép is.
5. liba - Tudtam, tudtam, tudtam, tudtam.
6. liba - Hát ha tudta, mért nem mondta?
11. liba - Most akkor mi volt szép?
1. liba - Az egy másik mese.
2. liba - Most már tényleg beteg lett az uraság. Igazi orvosok gyógyították, de egy nyavalyától nem tudták megszabadítani: a félelemtől. Fegyveres hajdúk őrizték, más hajdúk meg a határt

járták, de nem akadtak Matyi nyomára. Nem is volt Döbröginek maradása a palotában. Elhatározta, hogy kocsival fölveteti magát a budai várba, ahol a király védelmét kéri. De az is lehet, hogy tovább utazik Pécs várába.

- 3. liba - Nem Pécs, hanem Bécs várába, az osztrák császárhoz.
- 2. liba - Azt mondtam én is.
- 3. liba - Nem, mert maga Pécs-et mondott.
- 8. liba - Elég legyen, mert odavágok.
- 2. liba - Híre ment, hogy az uraság utazni készül, mert a libák kigáogták. Matyi pedig a gúnárral könnyen elvegyült a palota körüli sokadalomban, hiszen vásár volt Döbrög falván akkor is éppen.

A libák jelzik a vásári forgatagot.

- 3. Hajdú - Utat a hintónak! Utat az uraság hintójának!
- 10. liba - Vigyázzon az uraság, mert itt van Ludas Matyi!
- 3. Hajdú - Befogd a szád, ne gáogj itt!
- 11. liba - Itt van Ludas Matyi. Ő az, láttam.
- 9. Döbrögi - Nem halljátok? Mit álltok itt, birkák? Fogjátok el, csípjétek meg!
- 4. liba - Itt van Ludas Matyi.

Kavarodás, futkosás, kiabálás, fejetlenség.

- 11. liba - Ne bánts, nem ő az, én vagyok Ludas Matyi!
- 9. Döbrögi - Hogy az a gatyaszaggató, ebugatta mindenség csapjon a csúrhébe!
- Többen - Itt van Ludas Matyi. Én vagyok Ludas Matyi.
- 8. Gúnár - Látja a nemes úr? Ludas Matyiból száz is van, de Gúnár csak egy van.
- 9. Döbrögi - Megfogni, nyársra húzni, megsütni, megenni, kihányni!
- 3. Hajdú - Jelentem az uraságnak, ilyen felfordulásban nem lehet intézkedni. Eljárást foganatosítottunk négy liba és két kecske ellen, letartóztattunk egy köszörúst, egy jósnőt és egy méhkaptárt. De Ludas Matyi sehol. Így nem lehet elfogatást perfektuálni.

- 1. liba - Nem ám, de még a mesét sem lehet így folytatni.
- 2. liba - Mondtam én is, de mindenki belegáog.
- 6. liba - Tudtam, tudtam, tudtam, tudtam.

5. liba - Nem igaz, mert én tudtam.
6. liba - Hát ha tudta, mért nem mondta?
1. liba - Tehát a vásárba még nem érkezett meg a hintó. Legyetek szívesek ... Köszönöm. Állt a vásár, a sokadalomban pedig egy csikós legény árulta a lovát.
11. liba - Légyszi?! Hagy én.
3. liba - Mit te?
11. liba - Hagy játszam én a legényt.
3. liba - Majd pont te. Tojó ne játsszon nekem nagy legényt.
10. liba - De ha nincs más...
4. liba - A szegény jó Fazekas Mihály tanító úr ezt nem tudhatta.
3. liba - Tőlem játszhattok akár lovat is.
1. liba - Tehát egy csikós legény árulta a lovát. Ludas Matyi, aki tényleg ott volt a vásárban, gondolt egyet, és odalépett.
12. Matyi - Szép a csikód, te legény.
11. Legény - Nem csak szép, de jó is. Ennél gyorsabb lábú lovat hét határban nem találni.
12. Matyi - Megadom az árát, ha a próbát kiállja. Hamarosan jön Döbrögi a hintóval. Lovas hajdúk kísérik. Kiáltsd, hogy te vagy Ludas Matyi, aztán száguldj, mint a szél, mert ha megcsípnek, akkor elvisz az ördög.
1. liba - Ráállt a legény a próbára, várta a hintót a lovával. Jött is Döbrögi nagy pompával, nagy kísérettel.
11. Legény - Adjon Isten jó egészséget a tekintetes úrnak! Különb kíséretre nem futotta, csak ilyen gyáva, pipogya hajdúkra, akik megijednek Ludas Matyitól is? Mert itt áll előttük Ludas Matyi személyesen, a lábuk meg földbe gyökerezik.
9. Döbrögi - Mire vártok, birkák?
11. Legény - Repülj, lovam, mint a szél!
- Elvágat, a hajdúk utána.
9. Döbrögi - Csípjétek el! Csípjétek, rúgjátok, kössétek a ló farkához, úgy hozzátok elém! Hogy az a gatyaszaggató...! Kössétek a farkát a lóhoz, úgy hozzátok elém!
8. liba - Állj, állj! Gyertek vissza! Nem úgy volt az. Én ültem arra a lóra, nem más.

4. liba - Szűz anyám! Ez félrebeszél. Ki látott már libát lovon?
7. liba - Ez még mindig ugyan az a mese?
3. liba - Nem, ez az öt földrész száz meséje ponyvakiadásban.
4. liba - Azért jó, hogy ezt a szegény Fazekas Mihály tanító úr nem érte meg.
8. Gúnár - Márpedig én odaugrattam a hintó mellé. Hogy szolgál az egészsége a tekintetes úrnak?
9. Döbrögi - Ki vagy te? Csak nem a Matyi Lúd?
8. Gúnár - Nem az, hanem a Ludas Matyi álruhában. Repülj lovam, mint a szél!
9. Döbrögi - Mire vártok, hajdúk? Utána, elfogni! Hogy az a gatyaszaggató, ebugatta mindenség csapjon a gazemberbe! Hé, kocsis! Te se tátsd a szád, hanem fogd ki a nyerges lovat, és vissza se gyere anélkül a gazember Ludas Matyi nélkül!
12. Matyi - Szólított a tekintetes úr?
9. Döbrögi - Nem én.
12. Matyi - Pedig én vagyok a Ludas Matyi, nem más. Eljöttem, itt vagyok, mert megmondtam, hogy ...
8. Gúnár - Háromszor veri ezt kenden Ludas Matyi vissza.
3. liba - Most akkor lovon száguldozott, vagy a vásárban kurjongatott?
5. liba - Tudtam, tudtam, tudtam, tudtam.
6. liba - Hát ha tudta, mért nem mondta?
1. liba - Akkor Matyi rámérte a harminc botütést harmadszor is, elvette a ludak árát harmadszor is. Aztán megvette a csikót, és messze vidékre ment vele, lábát se tette többé Döbrög falvára.
2. liba - Mi meg visszaballagtunk a tanyára, ahonnan elhajtottak minket.
7. liba - A Döbrögi meg hagyta?
1. liba - Nem kellettünk mi annak. Ha csak meghallotta azt a szót, hogy libasült, libamáj, töltött libanyak, vagy ludaskása, már nem csak a gyomra, de mindene fáj. Így aztán addig élünk, míg meg nem halunk.
3. liba - És mi ebből a tanulság? Mert nincsen mese tanulság nélkül.
8. liba - Hát az, hogy ... Jobban mondva, hogy ...
- Mind együtt - Gá, gá, gá, gá, gá, gá, gá, gá, gá.

